

PSICOLOGIA

1. INTRODUCCIÓ

L'adolescència es configura com una de les etapes més rellevants en l'estructuració i la definició de la personalitat humana. Des d'una concepció de l'ésser humà com a individu que pensa, sent i actua, la matèria de Psicologia ha de proporcionar una formació integral que presenti el desenvolupament harmònic i coherent de la persona en totes les seves dimensions.

En aquest moment evolutiu és cabdal la creació d'un coneixement específic en l'alumne perquè pugui actualitzar tots els seus recursos per descobrir, aprendre i potenciar els mecanismes de funcionament i de relació propis i aliens. Els alumnes podran així respondre els múltiples interrogants que els planteja el moment de l'adolescència en relació amb qüestions tan vitals com són ara "qui som jo", "per què som aquí", "cap on vaig", etc. Diem, per tant, que d'aquesta forma la psicologia facilitarà en l'alumnat l'adquisició d'un valuós coneixement sobre els processos de les psicologies pròpies, les relacions interpersonals, les diferències i la diversitat individuals i la influència dels factors biològics, socials i culturals del comportament humà.

Partim del fet que l'alumnat comença a cursar la psicologia amb uns coneixements previs basats en creences populars i en plantejaments poc rigorosos sobre l'objecte d'estudi de la matèria. No es tracta tant de crear especialistes en psicologia com de promoure l'adquisició d'un coneixement global de la disciplina que els permeti assolir un major rigor, objectivitat i sentit crític en relació amb el tractament poc científic que sovint rep, per part dels mitjans de comunicació, aquest àmbit del saber.

Remarquem, per tant, el triple vessant de la matèria: el científic, social i individual.

Per un costat, ens situam davant la psicologia com una ciència que té per objecte descriure, explicar i predir la conducta i els processos mentals en l'ésser humà. Partim d'una concepció dual de la matèria, que fa que aquesta es configuri com a cruïlla entre la biologia i altres disciplines de caire social, ja que el seu camp d'estudi abasta des de la neurologia fins al funcionament dels grups socials, des dels processos psicològics fins als problemes clínics.

La psicologia és, a més, una ciència que té una metodologia específica i diversa i que disposa d'un conjunt de resultats empírics sobre el comportament humà. En aquest sentit, el tractament de la matèria haurà d'assegurar que l'alumnat conegui la coexistència entre les tècniques experimentals i aquelles que caracteritzen l'àmbit de la investigació social, com són l'entrevista, l'anàlisi de casos, l'observació directa i la utilització dels tests, entre d'altres.

Aquesta diversitat de mètodes és en bona mesura justificada per la pluralitat de problemes humans que aborda la psicologia. No es pretén, però, simplificar l'estudi d'aquesta disciplina reduint-la a un simple compendi de models o sistemes teòrics, sinó que es procurarà fer partícip l'alumnat d'aquesta diversitat i generar la necessitat d'acceptar punts de vista i explicacions distintes respecte d'un mateix fet. Podrem facilitar així una actitud tolerant cap a la conducta aliena i també la recerca d'una complementarietat entre les diferents posicions, afavorint l'aparició d'una actitud crítica que assegurï una comprensió de la naturalesa complexa i polifacètica de l'ésser humà.

Ens referim també al vessant social de la psicologia, que ens ha de permetre contextualitzar el seu objecte d'estudi en el complex i canviant ambient social que condiona la majoria de les nostres activitats. Som socials per naturalesa i no ens és possible comprendre'ns sense entendre com actuem i com reaccionam davant els altres. Qüestions tan essencials com són

l'explicació dels processos de socialització i l'aprenentatge social, el desenvolupament de les relacions interpersonals i de les habilitats socials o el coneixement de les influències socioculturals que condicionen la nostra manera de pensar, es configuren com a temes de màxim interès en l'intent de promoure estudiants crítics i no tant deixebles cecs. És així com podem contribuir al fet que els alumnes esdevinguin persones autònomes que, en contra de seguir i obeir cegament allò que diu la majoria, desenvolupin actituds crítiques per establir els propis judicis sobre els esdeveniments, per formar la pròpia comprensió del món i per escollir lliurement el que volen ser i el context proper en el qual desitgen desenvolupar llurs potencialitats.

Ressaltem per acabar el vessant individual que s'ha de concretar en l'abordatge seriós i compromès de totes aquelles qüestions que configuren el desenvolupament de la intel·ligència emocional, enfront de la clàssica intel·ligència merament cognitiva. Caldrà facilitar, per tant, que l'alumnat desenvolupi una percepció de si mateix realista i positiva, que identifiqui una manera de comunicar-se assertiva i eficaç, un desig de participar i de cooperar en lloc de competir, de resoldre conflictes sense recórrer a l'agressió, de sentir-se lliures a l'hora d'expressar els propis sentiments, de reconèixer els valors personals i de sentir-se membres actius d'un grup. En una època històrica de ràpid desenvolupament tecnològic i profunds canvis socials, la psicologia pot ajudar a fi que els alumnes no sentin que no són els vertaders protagonistes de llurs vides. En contraposició els pot aportar un coneixement útil per tal de comprendre la pròpia experiència vital i els ajudi a situar-se i actuar en el món de manera conscient i crítica.

2. OBJECTIUS GENERALS

L'alumne ha de ser capaç de:

1. Comprendre la dimensió teòrica i pràctica de la psicologia, remarcant-ne els trets més importants i relacionant-los amb altres ciències.
2. Conèixer els principis bàsics de la psicologia i extrapolar-los al propi comportament i als dels altres éssers humans.
3. Descobrir les interrelacions existents entre la biologia i la psicologia, entre l'àmbit social i cultural del comportament humà, i reflexionar sobre la incidència que tenen les diferents disciplines sobre totes les accions humanes.
4. Diferenciar entre el coneixement ordinari i intuïtiu dels fenòmens psicològics i les aportacions de la psicologia científica.
5. Valorar amb sentit ètic el propi procés de maduració personal, tot relacionant-lo amb els processos psicològics estudiats i adoptar una actitud de tolerància i flexibilitat cap als diferents comportaments dels éssers humans.
6. Identificar i comprendre els mecanismes bàsics que regulen els processos d'influència social i adoptar una actitud crítica envers els intents de manipulació i dirigisme de grups i institucions determinades.
7. Integrar amb coherència i actitud crítica els coneixements que configuren la matèria, per tal d'adoptar independència de criteri i maduresa personal a l'hora de prendre decisions vitals.

3. CONTINGUTS

Bloc temàtic 1

Introducció a la psicologia

Conceptes

1. Objecte d'estudi.
2. Evolució històrica i perspectives actuals.
3. Mètodes de treball i camps d'aplicació.
4. La psicologia i ciències afins.

Procediments

Exposicions orals amb l'objecte de comparar els distints models.

1. Models i teories psicològiques.
2. Recerca d'informació bibliogràfica sobre l'evolució històrica de la psicologia i les perspectives actuals.
3. Aplicació dels principis bàsics del mètode d'investigació psicològica.
4. Identificació i estudi dels camps de la psicologia.

Actituds

1. Valoració crítica de les aportacions i els límits de les diferents perspectives de la psicologia científica.
2. Consciència de la necessitat de ser rigorosos en l'observació i les interpretacions del comportament humà.
3. Curiositat i interès pel coneixement psicològic i per l'estudi del comportament propi i aliè.
4. Presa de posició davant l'ús incorrecte de l'objecte d'estudi de la psicologia.

Bloc temàtic 2

L'ésser humà com a producte de l'evolució

conceptes

1. Biogènesi i antropogènesi: evolució biològica i cultural de l'ésser humà.
2. Organització i funcionament del sistema nerviós i endocrí.
3. Herència, medi i ambient. Comportament animal en contraposició al comportament humà.

Procediments

1. Comparació de models, teories i hipòtesis sobre la biogènesi i autogènesi.
2. Recerca d'informació bibliogràfica sobre el procés d'hominització i humanització.
3. Lectura, estudi i anàlisi de textos bàsics de psicofisiologia.
4. Ús correcte de la terminologia psicològica aplicada a aquests temes.

Actituds

1. Interès per descobrir els fonaments psicobiològics de la conducta humana.
2. Adquisició d'actituds obertes i no dogmàtiques sobre les distintes interpretacions de la biogènesi i del procés d'hominització.
3. Valoració positiva de les diverses aportacions científiques sobre el funcionament i estructura del sistema nerviós humà.

Bloc temàtic 3

Processos cognitius

Conceptes

1. Sensació, percepció i atenció.

2. Memòria i processament de la informació.
3. Llenguatge, intel·ligència i creativitat (cognitiva i emocional).
4. Estats de consciència.

Procediments

1. Realització de petits experiments i exercicis sobre els processos atencional i perceptiu de l'ésser humà.
2. Aplicar alguns mecanismes sobre el funcionament de la memòria a situacions personals d'aprenentatge escolar.
3. Elaboració i lectura d'informes psicològics a partir dels resultats de proves estandarditzades sobre la mesura de la intel·ligència aplicades a la classe.
4. Lectures seleccionades i comentaris de texts.

Actituds

1. Apreciació de la vinculació existent entre els processos cognitius bàsics i el propi rendiment escolar.
2. Actitud crítica cap a la categorització de les persones a partir dels resultats de proves estàndard d'intel·ligència.
3. Curiositat envers el descobriment dels mecanismes que regulen els processos cognitius bàsics.
4. Apreciació de la rellevància de la intel·ligència i les conseqüències en el desenvolupament personal satisfactori.

Bloc temàtic 4

Personalitat i vida afectiva

Conceptes

1. Motivació, emoció i afectivitat.
2. La personalitat.
3. Trastorns emocionals i de la conducta.
4. La sexualitat humana.

Procediments

1. Lectura i comentari de texts i exposicions orals sobre els aspectes més rellevants del tema.
2. Recerca bibliogràfica sobre les principals aportacions teòriques en l'estudi de la personalitat humana.
3. Realització de treballs d'investigació sobre trastorns emocionals i de la conducta.
4. Identificació de les diferències entre les expectatives i respostes sexuals d'un i altre sexe.

Actituds

1. Actitud crítica quant a l'existència de mites, tabús i creences errònies en relació amb la sexualitat humana.
2. Apreciació de la importància dels factors motivacionals en la conservació dels propis objectius acadèmics i professionals.
3. Apreciació i acceptació dels propis trets de personalitat i respecte envers dels altres.
4. Reconeixement i acceptació de la significació de la dimensió emocional en tots els àmbits de la nostra vida.

Bloc temàtic 5

El comportament social

Conceptes

1. Procés de socialització.
2. Els grups i la psicologia social.
3. Les relacions interpersonals i la diversitat social.

Procediments

1. Anàlisi i debats.

4. CRITERIS D'AVUACIÓ

1. Explicar els trets característics de la psicologia, la seva evolució històrica, les finalitats, els mètodes de treball i els camps d'aplicació (bloc 1, c1, c2, c3, p1, p2, p3, p4, a1).
2. Relacionar la psicologia amb altres ciències i camps del saber (bloc 1, c4 bloc 2, c1, p3, a3, a1).
3. Caracteritzar les aportacions d'algunes escoles psicològiques (bloc 1, c2, p1, p2, a1, bloc 3, c1, c2, c3, c4, bloc 4, c1, c2, c3).
4. Distingir les contribucions de la psicologia d'altres contribucions no científiques en l'explicació del comportament (bloc 1, a4, bloc 2, p4, bloc 4, a1).
5. Explicar les principals estructures biològiques implicades en el comportament humà (bloc 2, c1, c2, p2, p3, a2, a3), bloc 3, c1, c2, c3, c4, p2, a3, bloc 4, c1, c2, c3, c4, p3).
6. Situar l'ésser humà en el context evolutiu i distingir el comportament humà de l'animal (bloc 2, c1, c3, p1, p2, a2, bloc 5, c1).
7. Descriure els models de funcionament dels principals processos psicològics (bloc 3, c1, c2, c3, c4, p2, a1, a3, bloc 4, c1, c3, p3, bloc 5, a4).
8. Explicar el dinamisme de la personalitat i la vida afectiva de l'ésser humà (bloc 4, c1, c2, c3, c4, p2, p3, p4, bloc 5, c3, a4).
9. Contextualitzar i relativitzar el resultat de les tècniques d'anàlisi en l'estudi dels processos bàsics (bloc 1, c3, a1, a2, a4, bloc 3, c1, c2, c3, c4, p3, a2, bloc 4, c1, c2, c3, c3, p2, p3).
10. Reconèixer les influències socioculturals en el comportament i valorar-ne la importància (bloc 5, c1, c2, c3, p2, p3, a1, a2, a3).
11. Identificar alguns mecanismes bàsics de comportament individual i social (bloc 4, c1, c2, c3, c4, p2, p3, p4, a1, a2, bloc 5, c1, c2, c3, p1, p2, p3, a1, a2, a4).
12. Mostrar actitud de tolerància i comprensió davant el fet diferencial (bloc 1, a3, bloc 2, a2, bloc 3, a2, bloc 4, a3, bloc 5, c3, a1, a2, a3).
13. Realitzar treballs utilitzant les referències bibliogràfiques adients (bloc 1, p2, bloc 2, p2, p3, bloc 3, p3, p4, bloc 4, p1, p2).
14. Expressar oralment i per escrit anàlisis i opinions sobre el comportament humà. Usar amb propietat la terminologia treballada a l'assignatura (bloc 1, p1, bloc 2, p4, bloc 3, p4, bloc 4, p1, bloc 5, p1).
15. Dissenyar activitats de recollida d'informació empírica escollint el tipus més adient d'instruments per a la situació que cal analitzar (bloc 1, p3, bloc 3, p1, bloc 4, p3, bloc 5, p2, p3).

16. Realitzar experiments simples relacionats amb alguns processos psicològics (bloc 3, p1, bloc 5, p2).
17. Valorar les aportacions de la consignació de la imatge i el coneixement de l'ésser humà (bloc 1, a1, a3, bloc 2, a1, a3, bloc 3, a1, a3, bloc 4, a1, a4, bloc 5, a4).
18. Ser conscient que l'anàlisi i la valoració dels comportaments propis i aliens han de ser rigoroses (bloc 1, a2, a3).

5. ORIENTACIONS METODOLÒGIQUES

La finalitat d'aquest apartat és marcar unes línies i propostes que puguin facilitar les nostres intervencions en tot el que és i implica el procés d'ensenyament/aprenentatge de l'assignatura.

Els elements metodològics que tendrem presents són:

1. Partim de la premissa que hi ha múltiples concepcions del procés, però ens inclinam clarament pels principis constructivistes de l'aprenentatge. Així doncs:
 - Partirem del nivell de desenvolupament de l'alumne, és a dir, dels coneixements previs que posseeix.
 - En potenciarem l'aprenentatge significatiu.
 - Promourem que l'alumne sigui artífex de la construcció dels seus coneixements.
 - Modificarem l'activitat mental de l'alumne.
 - Propiciarem la interacció dels alumnes dins l'aula.

En aquesta línia, hem de tenir un referent d'actuació que capitalitzi la nostra manera d'entendre "com" guiarem l'aprenentatge i l'ensenyament de l'assignatura de Psicologia, i aquest és que l'alumne sigui gestor dels seus aprenentatges.

2. D'altra banda, tendrem present el moment evolutiu de l'alumnat.
3. Els tipus d'agrupaments que durem a terme.
4. Els espais/temps.
5. Els materials curriculars i recursos didàctics: cal tenir present que no poden en cap moment substituir el professor, que han d'estar adequats al nivell evolutiu de l'alumne, han de possibilitar que aquest sigui protagonista del seu aprenentatge, que estimulin la connexió amb els continguts de la matèria de Psicologia i que siguin preferentment en català, vigilant-ne sempre la qualitat i adequació.
6. Les activitats didàctiques, enteses com un conjunt d'accions que es duen a terme a l'aula per promoure el coneixement dels alumnes.
En el moment de dissenyar-les tendrem present que:
 - Han de ser coherents amb la proposta curricular de la matèria, és a dir, han de possibilitar l'adquisició de les capacitats que promouen els objectius generals.
 - La matèria de Psicologia es pot vertebrar pivotant en algun dels tres tipus de continguts; la naturalesa de la disciplina ens permet molta flexibilitat. Ara bé, sempre hem de vetllar

perquè els tres tipus de continguts siguin presents a les activitats programades.

- En dissenyar les activitats hem d'estimular i fer feina a la "zona de desenvolupament proper", per tal que els alumnes articulin i connectin els nous aprenentatges amb llur bagatge previ, per la qual cosa cal que aquests siguin molt funcionals.
- Hem de tenir present el moment evolutiu del nostre alumnat. Aquest es troba en fase de construcció d'una nova autoimatge i identitat social i personal. La matèria de Psicologia permet treballar-ne i augmentar-ne la motivació, ja que s'hi tracten temes d'interès cabdal per als adolescents.

Partint d'aquest fet podem extrapolar situacions reals i connectar-les amb les pròpies vivències dels adolescents.

D'aquesta manera, poden fer estudis pràctics de temes com són: la personalitat, les emocions, les psicopatologies, les addiccions..., que tant els interessin.

- La psicologia és una ciència, i cal que l'alumnat s'adoni de la importància del mètode i rigor científic que la impregnen. És en aquesta línia que hem d'afavorir la recerca i la investigació amb una metodologia rigorosa i adequada.
 - L'assignatura també ens permetrà treballar interdisciplinàriament, gràcies a les múltiples connexions que s'estableixen amb altres matèries -biologia, filosofia, sociologia-, que aporten riquesa a la nostra manera d'entendre la disciplina.
 - La psicologia ens permetrà treballar de forma exhaustiva procediments, tècniques i estratègies per entendre la forma de pensar dels individus. Aquest fet ens dotarà de criteris i coherència per prendre accions i decisions en el terreny acadèmic i/o personal. Per altra part, ens possibilita aprofundir en el coneixement dels valors, normes i actituds encaminats a formar-se amb conductes obertes i respectuoses envers tota la diversitat humana.
 - Des d'aquest vessant, podem observar com gairebé tots els temes transversals poden articular-se i redimensionar-se a través de la matèria.
7. L'atenció a la diversitat serà present a la manera d'entendre "com" vehicularem el procés, adaptant-lo a les necessitats dels nostres alumnes.

Orientacions per a l'avaluació

Entenem l'avaluació com un procés amb una doble finalitat:

Per una part, la de determinar fins a quin punt han estat assolides les intencions educatives prèviament establertes.

Per l'altra, l'avaluació ha de permetre ajustar i millorar la intervenció pedagògica de forma que, a través d'aproximacions successives, el professorat pugui adequar els elements que intervenen en la programació de cara a obtenir una acció educativa el més eficaç i satisfactòria possible.

Per això diem que l'avaluació esdevé una peça clau de tot el procés educatiu, que no se centra únicament a avaluar el progrés dels alumnes, sinó el de tot el procés d'ensenyament-aprenentatge. Concebem, per tant, l'avaluació com a mitjà i no tant com a finalitat en si mateixa.

A l'hora d'especificar orientacions concretes sobre què, com i quan avaluar en la matèria de Psicologia, cal començar fent referència a les condicions bàsiques que hauran de donar significació a totes les decisions que s'adoptin en relació amb aquesta qüestió. Parlam, doncs,

d'un procés d'avaluació que entenem com a continu, global i divers i que es concreta, segons el moment en què es desenvolupi, en tres funcions bàsiques: inicial, formativa i sumativa.

La continuïtat de l'avaluació ha de permetre orientar l'alumnat sobre el propi procés d'aprenentatge i regular el seu hàbit de treball i estudi; una avaluació contínua és aquella que permet desdramatitzar el fet avaluator de la matèria i, en contrapartida, facilita que aquest esdevengui un element quotidià i integrat en la intervenció educativa. Parlar de continuïtat en l'avaluació pressuposa atendre la programació de les pròpies activitats d'ensenyament-aprenentatge, en tant que seran aquestes les que hauran de permetre una permanent recollida d'informació tant pel que fa a l'assoliment d'aprenentatges per part dels alumnes, com a l'adequació de la programació dissenyada.

L'avaluació ha de ser a més un procés global que permeti valorar l'assoliment dels tres tipus de continguts: conceptes, procediments i actituds. A més, ha de valorar el desenvolupament del conjunt de capacitats que es troben recollides en els objectius de l'etapa, i no tan sols el de les cognitivolingüístiques. Poden utilitzar-se per materialitzar aquesta intenció recursos com algunes activitats de dinàmica de grups o determinades tècniques de treball cooperatiu. Els moments de reflexió i de *feed-back* que preveuen aquests tipus d'activitats al final de llur aplicació han de servir per desenvolupar aquest tipus d'avaluació integral.

Parlam de l'avaluació com un fet divers, perquè cal assegurar un procés que consideri els distints ritmes i estils d'aprenentatge, els distints interessos i motivacions de l'alumnat. Aquest plantejament haurà de concretar-se en la utilització diversa de l'ample ventall d'instruments d'avaluació que podem fer servir en la matèria de Psicologia i haurà de ser especialment tengut en compte a l'hora d'assegurar mecanismes eficaços d'atenció a la diversitat. Les proves escrites (proves d'elaboració de resposta, de selecció de resposta, etc.), permeten una avaluació clara i detallada dels continguts conceptuals, però, a més, podem valorar l'assoliment dels procediments i de les actituds a través de mètodes com les entrevistes, els mètodes d'observació directa (diari del professorat, graelles d'observació, etc.), els qüestionaris o l'anàlisi de documents, entre molts d'altres.

En relació amb les funcions bàsiques que haurà de complir el sistema d'avaluació dissenyat, caldrà començar cada unitat didàctica mitjançant una explicitació de les idees prèvies i del nivell d'interès i de motivació dels alumnes en relació amb cada un dels temes de la programació. Això facilitarà un diagnòstic aproximat de la situació inicial del grup, que permetrà al professorat ajustar la programació de la unitat didàctica i a l'alumnat situar-se i contextualitzar els coneixements previs de què disposa per realitzar els nous aprenentatges. Podem aplicar, doncs, una avaluació inicial al començament de cada nova seqüència d'aprenentatge a través d'activitats de motivació inicial, com poden ser la lectura d'un text, l'anàlisi d'un vídeo o d'una pel·lícula, el comentari d'una notícia o un esdeveniment o la simple manifestació d'impressions i expectatives individuals, oralment en forma de debat, o per escrit a través d'algun qüestionari sobre coneixements previs.

La funció formativa de l'avaluació haurà de permetre localitzar i detectar errors i establir els mecanismes oportuns per millorar constantment el procés d'ensenyament-aprenentatge. D'aquesta manera l'avaluació esdevé un excel·lent mecanisme de retroalimentació per als docents, que així disposen d'informació clara i permanent per fer els ajustaments necessaris en la planificació inicial de les unitats didàctiques, i per a l'alumnat, que a la vegada disposa d'informació actualitzada sobre el propi procés d'aprenentatge, en vistes a poder optimitzar en tot moment la planificació del seu treball i, per tant, el rendiment resultant. En aquesta qüestió, les pròpies activitats d'ensenyament-aprenentatge ens poden subministrar valuoses

oportunitats per desenvolupar aquesta funció imprescindible de l'avaluació. A més, però, tenim la possibilitat d'utilitzar eines com són l'anàlisi dels materials de treball emprats pels alumnes, la realització d'entrevistes individualitzades, les exposicions orals de treballs, la participació en grups de discussió i els debats, la revisió de comentaris de text, etc.

Per acabar, caldrà assegurar el desenvolupament de la funció sumativa de l'avaluació, que és aquella que acredita i certifica el nivell d'aprenentatge adquirit pels alumnes i que permet, per tant, comprovar l'eficàcia de tot el procés. En acabar cada seqüència d'aprenentatge, mitjançant tècniques d'avaluació específiques, intentarem conèixer i registrar el grau d'assoliment dels objectius proposats. En aquest moment del procés, i des de la condició de globalitat a la qual ens hem referit abans, caldrà vetllar per una avaluació que mesuri el nivell d'adquisició, a més dels conceptes, dels procediments i de les actituds. Concretament, per avaluar els continguts de més càrrega conceptual, podran utilitzar-se, a més de les habituals proves d'expressió escrites, altres activitats, com són l'elaboració d'un treball d'investigació, o el disseny i/o participació en senzills experiments o sessions d'aplicació de tècniques psicològiques. D'altra banda, la consulta de fonts d'informació, l'ús adequat de la terminologia específica de la psicologia, l'ús de tècniques adequades per obtenir la informació o el disseny i la participació en activitats específiques de dinàmica de grups, són propostes adients per mesurar l'aprenentatge dels procediments bàsics de la matèria. Quant a l'avaluació dels valors i les actituds, caldrà analitzar com han evolucionat les posicions dels alumnes des dels plantejaments inicials fets explícits en les activitats d'avaluació inicial, en la línia que planteja aquest document. Alguns instruments, com poden ser els mètodes d'observació, les entrevistes, els qüestionaris de valor, els debats espontanis, els estudis de casos, etc., ens poden permetre apreciar la interiorització de les intencions amb més pes actitudinal de la matèria, a través dels criteris d'avaluació explicitats al currículum.